

korte mededelingen

Krijgt Nederland er weer een bos bij?

In het Utrechts Nieuwsblad van 16 augustus 1996 las ik een artikel met als kop 'Water inlaten taboe in natuurgebied' en met als chapeautje 'Ruim baan voor natuurlijke ontwikkeling in Oostvaardersplassen'. Leest men verder dan blijkt dat minister J.J. van Aartsen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft besloten op advies van de Raad voor het Natuurbeheer in de toekomst geen water meer in te laten in de Oostvaardersplassen.

Het waterpeil in Neerlands bekendste en mooiste 'wetland' zal in de toekomst worden bepaald door neerslag en verdamping. Dat systeem zou het meest de gang van zaken in een natuurlijk natuurgebied benaderen.

De gevolgen van deze aanvechtbare maatregel waren al snel te zien door het wegblijven van de sinds de jaren in het gebied broedende Lepeelaars. Die hadden het al gauw bekeken. En nu wij een aantal maanden verder zijn, is nog beter te zien wat de gevolgen zijn en zullen zijn in de toekomst. De Keersluisplas ligt inmiddels volledig droog en is reeds voor een flink deel begroeid met riet en zal zich binnen de kortste keren ontwikkelen tot een Keersluisbos.

Uit de observatiehut De Kluut, sinds kort voor veel geld in metaal herbouwd, evenals trouwens De Grauwe Gans, kijkt men binnenkort tegen een muur van twee en een halve meter riet aan zonder water en dat is voor een vogelobservatiehut nu niet bepaald de bedoeling. Zonde van het geld dus.

Er is echter sprake van nog meer kapitaalvernietiging. Gedurende vele jaren zijn er enkele miljoenen guldens besteed aan de waterbeheersing in de Oostvaardersplassen. Er is zelfs een pompgebied gebouwd en dat stelt men nu allemaal buiten werking.

Al met al kom je als lezer van dat krantebericht tot de conclusie dat men met dit alles een wetland dat zijn weerga in ons land niet kent aan het vernielen is en dat alles onder het mom van 'aan de natuur overlaten'. Als men dit gebied aan de natuur wil overlaten, moet men echter, het klinkt wat cru, de dijken doorsteken, want 'natuurlijk' behoort daar vier tot vijf meter water te staan.

Veel natuur- en vogelliefhebbers uit binnen- en buitenland komen al jaren naar dit prachtige gebied om er te genieten van de vogelrijkdom.

Het kan toch niet waar zijn dat men dit unieke gebied aan zijn lot overlaat. Dat wordt dan het einde van de Oostvaardersplassen en het begin van nog een bos, de Oostvaardersbossen en Flevoland heeft al bossen genoeg.

Overal in ons land doet men aan 'natuurbouw' door middel van het inbrengen van water of het graven van ondiepten, waardoor er water in komt te staan, ook in Flevoland.

Wat is een wetland als de Oostvaardersplassen zonder water? De adviseurs van de minister hebben, vrees ik, in het buitenland grote gebieden gezien die aan hun lot zijn overgelaten, beter ge-

zegt men is nog niet aan ontginning toegekomen. En nu wil men dat in ons land ook proberen. De terreinen in het buitenland waar men het ecosysteem zijn natuurlijke ontwikkeling laat volgen, zijn echter meestal 100.000 ha of groter en daarvoor is in ons land geen ruimte.

De Oostvaardersplassen zijn slechts 3600 of zo men wil 6000 ha groot en dat is te klein voor een natuurlijke ontwikkeling. Daar zal altijd regulerend moeten worden opgetreden, zeker ten aanzien van de waterstand of men moet willens en wetens een van de mooiste wetlands van West-Europa om zeep willen helpen. De Oostvaardersplassen werden en worden vergeleken met bekende terreinen als Neusiedlersee, de Donau-delta en de Camargue en dan kan het toch niet zo zijn dat de grote waarde van het gebied in één klap wordt opgegeven ten behoeve van een aantal adviseurs van de minister die met niets en niemand rekening houdend, ons mooiste wetland droogleggen en laten verbossen.

In 1975 vond men het te onvoorspelbaar en te riskant om het functioneren van het systeem aan de weersomstandigheden over te laten. Zou er nu, twintig jaar later, zoveel zijn veranderd dat het wel voorspelbaar en niet langer te riskant is?

In 1986 is het gebied van de Oostvaardersplassen onder de Natuurbeschermingswet gebracht en Staatsnatuurmonument geworden. Of wij daar nu zo blij mee moeten zijn, valt te betwijfelen. Het is een natuurgebied van Europees niveau en de gevolgen van de nu genomen maatregelen zijn voor het gebied desastreus.

De Lepelaars zijn dit jaar al afgeschreven, de Grauwe Ganzen zijn in aantal sterk teruggelopen en met de reigerachtigen en veel water- en waadvogels gaat het natuurlijk ook de verkeerde kant op.

Natuurminnend Nederland en vogelliefhebbers: in 1980 is er met succes strijd geleverd tegen de aantasting van de Oostvaardersplassen door de aan te leggen spoorlijn Almere-Lelystad. Moeten wij nu zonder enig protest of strijd werkeloos toezien hoe onze Oostvaardersplassen de vernieling in worden geholpen?

■ H.J. Lichtenbeld, Valparaisodreef 47, 3563 VL Utrecht.

Spectaculaire toename van Ruigpootuil in België

In het Franstalige vogeltijdschrift 'Aves', jaargang 32 (nummers 2 & 3), bladzijden 101-132 (1996) heeft Serge Sorbi alle gepubliceerde en ongepubliceerde waarnemingen van de Ruigpootuil in België verzameld, samengevat en geactualiseerd. Alle geciteerde bronnen worden in een bijlage vermeld.

Hierdoor werd een nauwkeurige en betrouwbare evolutiegeschiedenis opgesteld. Het systematisch aanbrengen van 'nestbakken' en het volgen van de evolutie van deze en natuurlijke broedplaatsen sinds 1985, wordt beschreven. Tussen 1963 en 1984 werden broedpieken gere-

gistreerd. In 1969 (12 broedgevallen) en 1972 (11 broedgevallen). Reeds in die tijd werd het maximaal aantal broedgevallen opgetekend tijdens de periode waarin er een regelmatige controle van de nestbakken was. Vanaf 1979 begon het aantal broedgevallen van de Ruigpootuil in België te dalen tot slechts één paar in de jaren 1983 en 1984. In 1985 werd gestart met een ononderbroken monitoring van de soort. Het plaatsen van nestkasten toonde een onverwacht hoge populatie aan en bevorderde eveneens het aantal broedgevallen. Het maximum werd bereikt in 1991 met 97 broedgevallen, vooral in het noordoostelijke deel van België, dicht aan de Nederlandse grens. Deze soort kan binnenkort in het zuidoostelijke deel van ons land worden verwacht en het aanbrengen van nestkasten die daarvoor geschikt zijn, zal het broeden nog sterker kunnen bevorderen.

In het artikel wordt de informatie die beschikbaar was over de spectaculaire toename van broedgevallen vanaf 1988, gedetailleerd weergegeven.

Zie ook Reinhard Möckel (1996): Arealveränderungen des Raufhuzzkauzes *Aegolius funereus* im Osten Deutschlands. Die Vogelwelt 117 (2): 57-66.

Belgische vogelnieuwjaarskaarten

Het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels VZW heeft ook dit jaar nieuwe wenskaarten uitgegeven. Het zijn vijf dubbele wenskaarten met vijf prachtige vogeltekeningen uit de originele collectie van François Desbordes met afbeeldingen van Grote Lijster, Geelgors, Knobbelzwanen, Houtduiven en een voedertafel met allerlei tuinvogels.

Door het aanschaffen van één of meer pakjes met vijf dubbele wenskaarten, omslagen en tussenbladen inbegrepen, steunt u de Belgische Vogelbescherming. Men heeft uw steun hard nodig.

U kunt uw bestelling opgeven door storting van uw giro op rekeningnummer 000-0296530-01 van het Koninklijk Belgisch Verbond voor Bescherming van de Vogels, Veeweidestraat 43-45, B-1070 Brussel, telefoon (02) 521 28 50. Per pakje bedragen de kosten Bfr. 200 (voor België Bfr. 150) inclusief portokosten. U wordt verzocht vooral niet te vergeten het gewenste te vermelden.

Goedkope overnachting bij Biebrza Moerassen

Bij de Biebrza Moerassen, het vermaarde natuurgebied en vogelparadijs in Noordoost-Polen, is een oud boerderijtje beschikbaar voor natuurliefhebbers en vogelaars die graag eens in dit gebied willen rondwalen.

Het boerderijtje ligt niet ver van Grzędy, een ideale plaats om gevarieerde tochten in het gebied te ondernemen.

Het boerderijtje biedt onderdak aan één tot twintig personen en is dus ook geschikt voor groepen. De voorzieningen zijn eenvoudige, buitentoelet, water uit de put, een ouderwetse houtkachel) zoals nog bij vele omwonenden het geval is.

Er wordt f 6,- per persoon per nacht gevraagd. Bij onderstaand adres nadere informatie.

■ R. Hulscher, A. Kuyperstraat 4, 6702 BL Wageningen, (0317) 41 05 38.

Gastencaravan in Zuid-Spanje

Onze gastencaravan op ons stukje land in Zuid-Spanje, op de grens van Portugal, ligt zeer afgelegen aan de rivier de Guadiana, ±75 km van het Doñana-natuurpark. De caravan biedt plaats voor drie personen en heeft verwarming en kookgelegenheid. Het staat op een heuveltje met uitzicht op de rivier. De verlichting bestaat uit olielampen, er is geen elektriciteit, een goede bron, de dichtstbijzijnde buur woont op vijf kilometer in het dorp Sanlúcar de Guadiana. Eventueel kunnen gasten worden afgehaald van het vliegveld Faro.

Kosten f 150,- per week. Geïnteresseerden kunnen ons alleen per brief bereiken om afspraken te maken, hetgeen nogal wat tijd vergt. Nadere informatie bij onderstaand adres.

■ Anna van Zwam, Finca La Soledad, 21595 Sanlúcar de Guadiana (Huelva), Spanje.

Stichting Bijzondere Leerstoelen Natuurbeheer

Per 1 september 1996 zijn benoemd tot bijzonder hoogleraar in het natuurbeheer vanwege de Stichting Bijzondere Leerstoelen Natuurbeheer: dr. J.P. Bakker aan de Rijksuniversiteit van Groningen (met bijzondere aandacht voor natuurbeheer, natuurherstel en natuurontwikkeling in watergebieden, estuaria en kustgebieden) en dr. H.J.P. Eijsackers aan de Vrije Universiteit te Amsterdam (met bijzondere aandacht voor natuurbeheer in relatie tot de algemene milieukwaliteit).

Aan deze leerstoelen zijn de namen verbonden van respectievelijk de Vereniging Natuurmonumenten en het Prins Bernhard Fonds.

Dr. Bakker is als universitair hoofddocent verbonden aan de Vakgroep Biologie van Planten van de Rijksuniversiteit Groningen. Dr. Eijsackers is hoofd van het Laboratorium voor Ecotoxicologie van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) te Bilthoven. De benoemingsprocedures voor nog twee bijzondere leerstoelen in het natuurbeheer, aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen (natuurontwikkeling in stroomgebieden) en aan de Landbouwniversiteit te Wageningen (natuur- en milieu-educatie), zijn vergevorderd.

Voor nadere inlichtingen:

prof. dr. C.W. Stortenbeker, de voorzitter van het stichtingsbestuur, telefoon (026) 442 24 77, secretariaat Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland, (035) 655 97 49.

Rectificatie

In het artikel 'Vreemde vogels in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en wat voor een toekomst' in het vorige nummer van 'Het Vogeljaar' 44 (4): 145-164 is een fout geslopen, een gevolg van de onduidelijkheid over de Nederlandse naamgeving van uitheemse vogelsoorten. De Nederlandse naam van *Ara macoa* luidt Roodgele Ara. Men gelieve de teksten op de bladzijden 157 en in tabel 1 (bladzijde 159) aan te passen.

Rob Lensink.

Zie ook 'De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en toekomst' door Rob Lensink in 'Limosa' 69 (3): 103-130 (1996).

Herintroductie Zeearend

Het Wereld Natuur Fonds heeft op 1 juni 1996 toestemming gekregen van minister J.J. van Aartsen voor herintroductie van de Zeearend als broedvogel in Nederland. Het plan voor herintroductie is voorafgegaan door 2½ jaar onderzoek, waarin onder meer is gekeken naar de ecologische aspecten van herintroductie van deze stootvogel. Dit najaar zal nader bekend zijn op welke wijze de herintroductie van stap tot stap zal plaatsvinden. Met een speciaal voorlichtingsprogramma rondom de herintroductie van de Zeearend wil het WNF de aandacht van het publiek ook vestigen op het belang van grootschalige wetlands in Nederland.

Vijf redenen voor herintroductie van de Zeearend:

1. De Zeearend past in de Nederlandse delta
Tot in de Middeleeuwen kwam de Zeearend volop voor in Nederland. Vernietiging van het leefgebied van de Zeearend en de jacht hebben deze soort uiteindelijk uit Nederland verdreven. Sinds enige jaren doen enkele Zeearenden Nederland weer aan, met name 's winters. Het gaat om jonge vogels die neerstrijken in gebieden als de Gelderse Poort, Oostvaardersplassen of Grensmaas; ze vestigen zich hier niet.

Uit vergelijking van Nederlandse natuurgebieden (zoals de Gelderse Poort en de Oostvaardersplassen) met zeearendgebieden elders in Europa blijkt dat er in Nederland voldoende geschikte gebieden zijn voor de Zeearend als broedvogel. Het is dan ook te verwachten dat de Zeearend, nadat hij zich met een onze steun hier heeft gevestigd, zich op eigen kracht zal kunnen handhaven. De jacht vormt in Nederland niet langer een bedreiging voor de Zeearend.

2. De Zeearend is een bedreigde soort

Er zijn wereldwijd nog slechts 4100 broedparen (ter vergelijking: de Visarend kent wereldwijd nog 20.000 broedparen). De Zeearend staat als 'kwetsbare soort' op de door IUCN opgestelde rode lijst van bedreigde diersoorten. Met enkele populaties van de Zeearend in Europa gaat het goed. Uitbreiding met een broedgebied in Nederland betekent echter meer bestaanszekerheid voor de Zeearend in Europa.

3. De Zeearend broedt dicht bij de plaats waar hij zelf is geboren

De Zeearend is 'conservatief' in zijn vestigingsgedrag. Deze soort breidt zijn verspreidingsgebied territorium voor territorium uit. Jonge Zeearenden hebben een zeer sterke voorkeur voor het bouwen van een nest in het gebied waar ze zelf zijn geboren; soms wachten ze zelfs totdat daar een plek vrijkomt. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat de Zeearend in afzienbare tijd op eigen kracht in Nederland zal terugkeren als broedvogel. De afstand tussen de huidige broedplaatsen en Nederland is groot en het betreft een grotendeels gecultiveerd gebied, wat een geduchte barrière is voor een soort die uit zichzelf geen grote sprongen maakt.

4. Er zijn voldoende voedsel en rust in Nederland

In Nederland is voldoende voedsel (vis, watervogels) voor de Zeearend beschikbaar. Het risico

dat vergiftiging optreedt door een te slechte kwaliteit van het oppervlaktewater is niet wezenlijk groter dan langs de Elbe, Oder of andere gebieden in Oost- en Midden-Europa waar de soort momenteel succesvol tot broeden komt. Ook geschikte broedplaatsen zijn aanwezig: in de wilgen- en populierenbossen zoals die in het rivierengebied en in de Flevoolders in de afgelopen tientallen jaren zijn ontstaan, zijn er bomen die zwaar genoeg zijn voor het dragen van een nest. Ter vergelijking: in de Wolgadelta broedt de soort in jonge wilgen of struiken, in Mazurië (Noordoost-Polen) zelfs met bodemnesten in het riet. De drukte in Nederland behoeft geen probleem te zijn: in Noorwegen en de Wolgadelta blijkt de soort zich goed te kunnen aanpassen aan activiteiten van de mens.

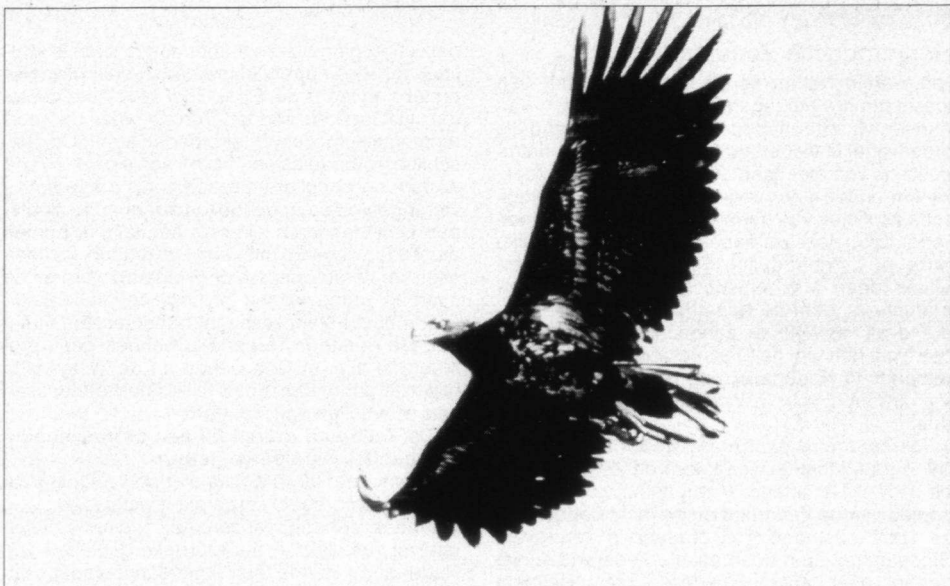
5. De Zeearend draagt bij aan betrokkenheid van publiek bij nieuwe natuur

De Zeearend kan als (aas)eter van middelgrote vissen (bijvoorbeeld karpers) en watervogels (bijvoorbeeld eenden, ganzen, Aalscholvers) zijn eigen rol vervullen in de waterrijke gebieden van Nederland. Het is een imposante vogel; zijn vleugels hebben een reikwijdte van ruim twee meter. De Zeearend kan bijdragen aan een sterkere betrokkenheid van mensen bij de natuur dicht bij huis en vestigt de aandacht op het belang van grootschalige wetlands in Nederland. Natuur op eigen benen is het uitgangspunt van het WNF en wij streven daar zoveel mogelijk naar, zowel in Nederland als daarbuiten. Echter, waar de natuur nog steeds door de modernste technieken wordt gehinderd, is het niet meer dan fair om daar waar nodig en mogelijk de helpende hand te bieden aan die soorten, die zich niet op eigen kracht kunnen uitbreiden. Daarom kiest het Wereld Natuur Fonds voor herintroductie van de Zeearend als broedvogel in Nederland en niet voor één van de twee uitersten: voortdurend ingrijpen of de zaken op zijn beloop laten.

Uitspraak Zeearend verrast Wereld Natuur Fonds niet

Het Wereld Natuur Fonds (WNF) heeft met instemming kennisgenomen van het feit dat de rechter in Arnhem het schorsingsverzoek van de Vereniging Das & Boom heeft afgewezen. 'Wij hadden eerlijk gezegd niet anders verwacht', zegt Wim Braakhekke, directeur Natuurbescherming van het Wereld Natuur Fonds. Dit betekent dat de terugkeer van de Zeearend als broedvogel in Nederland nog steeds in het vooruitzicht ligt. Het WNF ziet ook de uitkomst van de nog lopende bezwaarprocedure met veel vertrouwen tegemoet.

Vanaf het allereerste begin is het WNF uitermate zorgvuldig met deze zaak omgegaan. Dat zal ook de leidraad blijven bij dit project. WNF respecteert daarom een goede en zorgvuldige rechtsgang. Zolang het besluit tot vergunningverlening onder de rechter is, zal het WNF dan ook niet overgaan tot feitelijke herintroductie van de Zeearend. Bovendien hecht het WNF aan een zorgvuldige besteding van haar donateursgelden. Een desinvestering moet zonder meer wor-

Binnenkort zal nader bekend zijn op welke wijze het herintroduce van de Zeearend van stap tot stap zal plaatsvinden.
Foto: Wereld Natuur Fonds.

den voorkomen, hoewel het WNF het volste vertrouwen heeft in een goede afloop. Daarnaast vindt het WNF vanuit ethisch oogpunt het fokken en uitwinnen van jonge Zeearenden voor herintroductie in Nederland voorkomende soorten en in het belang van verbetering van de voorwaarden voor vestiging van nieuwe soorten zoals de Zeearend. Het WNF zal ook doorgaan met het geven van voorlichting over het belang en de mogelijkheden van waterrijke natuur in Nederland. Daarin zal de schijnwerper onder meer zijn gericht op de rol van de Zeearend als toppredator, maar ook op bijvoorbeeld de Bever.

Voor wat betreft de zeearendpopulatie in Europa blijft het WNF, in nauwe samenwerking met landen waar de Zeearend broedt, werken aan inventarisatie van geschikte broedgebieden en het realiseren van verbindingzones. De ontwikkelingen van de populatie blijft het WNF samen met deskundigen in Nederland en de ons omringende landen op de voet volgen. Zo blijkt dat Zeearenden zich niet meer alleen in afgelegen, stille bossen met hoge bomen vestigen, maar ook in kleinere bossen, in jongere bomen en in de buurt van bebouwing en waar activiteiten van de mens plaatsvinden. In Duitsland is een enkel broedpaar gesignaleerd bij Hamburg en bij de Lüneburger Heide, een verrassende 'sprong' van meer dan honderd kilometer vanuit het bestaande broedgebied. Dit wijkt af van het conservatieve vestigingsgedrag van de Zeearend. Het dichtstbijzijnde broedpaar leeft nu op zo'n tweehonderd kilometer van de Nederlandse grens. Dit is slechts een enkele waarneming. Wanneer de 'incidentele' sprong van de Zeearend als broedvogel zich zou ontwikkelen tot een trend, neemt de kans toe dat de Zeearend zich op eigen kracht in Nederland kan vestigen. Dat zou het WNF van harte toejuichen en het zou reden zijn om het herintroductieprogramma van de Zeearend aan te passen.

In de fase van voorbereiding zijn tientallen deskundigen geraadpleegd, waarbij zowel argumenten voor als tegen naar voren zijn gebracht. Het WNF heeft na weging van alle voor- en nadelen besloten tot aanvraag van een vergunning voor herintroductie. Minister Van Aartsen (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) heeft in juni 1996 de vergunning verleend op basis van een veelheid aan informatie, waaronder had advies van de Raad voor het Natuurbeheer, de resultaten van een workshop georganiseerd door het IKC-Natuurbeheer en aanvullende documentatie van het Wereld Natuur Fonds.

Kunstmatige nestgelegenheid voor Gierzwaluwen in Amstelveen heeft succes

In 'Het Vogeljaar', jaargang 30, nummer 1 en 4, 1982 hebben stukjes gestaan over kunstmatige nestgelegenheid voor Gierzwaluwen, geschreven door Jaap Taapken. Er werd, door de gemeente, zelfs een officiële woonvergunning afgegeven voor een kolonie Gierzwaluwen. Het wachten was dus op de Gierzwaluwen.

Wij zijn inmiddels zo'n veertien jaar verder en ik wilde even laten weten wat de huidige stand van zaken is.

Jarenlang hebben er Huismussen in de neststenen gebroed, de Gierzwaluwen waren wel in de buurt, ze broedden echter elders. Sinds kort is daar verandering in gekomen.

In 1993 werd een Sovontelling gehouden, de Amsterdamse Vogelwerkgroep (wij bestonden toen nog niet) heeft toen Amstelveen erbij genomen, er werden toen zeven broedgevallen geconstateerd in de neststenen. In 1994 werden door de NJN twee broedgevallen geteld.

In mei 1995 hebben wij de Vogelwerkgroep IVN afdeling Amstelveen opgericht. Een van onze plannen was een gierzwaluwinventarisatie in

Amstelveen. Die inventarisatie vond plaats in 1996. Natuurlijk werd ook de wijk Patrimonium onder handen genomen, waar de 56 neststenen zich bevinden. Wij besloten in april de neststenen, voor zover mogelijk, bewoonbaar te maken. Bij ongeveer de helft lukte dat. Veel stenen zaten volgepropt met nestmateriaal. Waar huismussen aan het broeden waren, lieten wij de stenen met rust. De rest werd leeggehaald. Zou die schoonmaakbeurt geholpen hebben? Wij weten het niet. Feit is dat dit jaar in 31 van de 56 neststenen activiteit werd geconstateerd. Avonden lang zijn wij bezig geweest. In veel gevallen zagen wij uiteindelijk de lichtere kopjes van de jonge vogels voor het gat verschijnen. De stenen waar Huismussen hadden gebroed, waren niet in beslag genomen.

Het was een waar feest om daar bij te zijn. De vogels vlogen ons letterlijk om de oren.

De Amsterdamse lokale TV AT5 is er ook bij geweest en heeft een korte reportage uitgezonden over dit feestelijke gebeuren.

■ Marleen (M.H.) Andriessen, Vogelwerkgroep IVN afdeling Amstelveen, Fidelitylaan 78, 1183 PN Amstelveen, (020) 645 52 07.

In 1998 iedereen toegang tot internet?

Ja zeker, als de Vijftien een wetsvoorstel van de Europese Commissie aannemen.

Met ingang van 1998 zal de telefonie zijn opengesteld voor de concurrentie. Monopolies, zoals PTT Telecom en Belgacom, die praktisch in alle landen van de Europese Unie voorkomen, zullen dan in principe tot het verleden behoren. De Europese Unie heeft hiertoe al besloten. Om ervoor te zorgen dat deze telefonie nieuwe stijl voor iedereen een kwaliteitsdienst blijft tegen betaalbare tarieven, heeft de Europese Commissie de Vijftien en het Europees Parlement recentelijk een 'wet' voorgesteld met als doel de spelregels voor de gehele Europese Unie vast te stellen.

Zo zal iedere gebruiker, tegen redelijke tarieven, recht hebben op een normale telefoonlijn, telefoonboeken, een inlichtingendienst en openbare telefooncellen. Speciale diensten zullen in het leven worden geroepen voor gehandicapten en eventueel andere categorieën personen, zoals hoogbejaarden of mensen met een gering inkomen. Dit moet de kern gaan vormen van de zogenaamde 'universele telefoondienst'.

Op zijn laatst in eind 1998 moeten alle abonnees gespecificeerde nota's ontvangen en beschikken over een selectieve nummerblokkering, een systeem waarmee men bijvoorbeeld de mogelijkheid kan uitsluiten om via een bepaalde telefoon-aansluiting naar het buitenland te bellen of naar andere regio's van het land. Binnen de zelfde termijn moet de druktoets telefoon gemeengoed worden. Alleen met dit type telefoon kan men immers telefonisch thuisbankieren en elektronisch reserveren, om nog maar te zwijgen van deelname aan bepaalde spelletjes en wedstrijden.

Volgens het voorstel van de Europese Commissie moeten vanaf 1 januari 1998 alle nieuwe aansluitingen de toegang mogelijk maken tot elek-

tronische informatiediensten, zoals het befaamde Internet. Anders gezegd, de lijnen zullen gegevens moeten kunnen doorgeven met een capaciteit van ten minste 14.400 bits per seconde.

De mobiele telefoon zal in eerste instantie geen onderdeel uitmaken van de 'universele telefoondienst', maar de Europese Commissie is van plan dit over een aantal jaar te veranderen.

In de praktijk zouden de tarieven voor lokale gesprekken kunnen stijgen, maar deze blijven binnen de perken.

Bron: Eurofocus 30 (1996): 6.

Medewerker voor Internet gezocht

De redactie zoekt een internationaal georiënteerde vogelaar die uit hobby de informatie over vogels volgt op Internet of/en Multimedia (o.a. CCD-ROM), eventueel in samenwerking met anderen.

Personen met enige journalistieke ervaring hebben de voorkeur. Geïnteresseerden gelieven zich in verbinding te stellen met ons redactie-adres.

Kleine actie - grote prijs!

Herinnert u zich nog ons februarinummer van dit jaar? De omslagillustratie van dit nummer werd gemaakt door Henk Gaasbeek. U ziet op de tekening twee Papegaai-duikers waarvan er een neerdaalt op een rotsblok terwijl een soortgenoot zittend toekijkt terwijl de golven bruisend stukslaan op de rotsige kust.

De originele tekening (dus zonder opschrift) heeft Henk Gaasbeek beschikbaar gesteld voor een kleine actie om voor 1997 nieuwe abonnees te werven voor ons tijdschrift.

De afmetingen van de prachtige tekening zijn 21 x 30 cm en is ingelijst.

De abonnee die het grootste aantal nieuwe abonnees kan werven voor 1997 en die hun abonnementsgeld hebben overgemaakt op postrekeningnummer 964 472 ten name van 'Het Vogeljaar', 5321 RR Hedel, onder vermelding 'nieuwe abonnee' zal deze prachtige tekening gratis ter beschikking krijgen.

Mocht de winnaar de tekening niet zelf behouden dan kan hij bijvoorbeeld de tekening verloten onder de door hem nieuwe geworden abonnees.

Voorwaarde aan de deelname van de actie is dat minimaal tien betalende nieuwe abonnees worden opgegeven op één lijst. De opgaven moeten voor 1 februari 1997 in het bezit zijn van de heer W.A. Werkman, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel.

Mocht geen der opgaven voldoen aan bovenstaande eisen dan zal de tekening, waarover al zo veel lezers ons hebben benaderd, bij de prijsuitreiking van de Vogeljaar-Vogel-fotoparade 1996 op 15 februari 1997 te Schoonrewoerd bij opbod worden verkocht.

Het Bestuur.

Parijs verjaagt duiven met elektrische velden

De Franse hoofdstad bereidt zich voor op een nieuwe, zij het behoudende revolutie. Parijs hoopt binnen afzienbare tijd de talrijke historische gebouwen eindelijk tegen duiven te kunnen beschermen met behulp van elektrische velden. De eerste proefnemingen bij het Louvre en het Koninklijk Paleis hebben goede resultaten opgeleverd. Tot dusverre moeten de Parijse architectonische schatten worden afgekrabd en schoongemaakt. Deze arbeid moet door de gezonde stoelgang van de duiven binnen een week al opnieuw worden gedaan. De uitwerpselen van de duiven brengen schade toe aan de bouwmaterialen, maar ook hun talloze nesten tasten versieringen op oude bouwwerken aan.

De duiven laten zich niet meer afschrikken door traditionele hindernissen zoals draadnagels, gaas, klauwen of spijkers. Firma's uit Milaan en Toulouse hebben daarom nu de ultieme afschrikking voor duiven ontwikkeld en aan Parijs gepresenteerd. Ze spannen elektrische draden over de gebouwen. De zwakke stroom door de draden wekt een elektrisch veld op, waardoor de duiven wegblijven.

Ook dierenliefhebbers zijn ingenomen met de pijnloze afschrikking (DPA/ANP).

Gegevens gevraagd over staatsnatuurmonument 'De Beer'

De Stichting Ornithologisch Station Voorne legt een archief aan over het voormalige Kroondomein en staatsnatuurmonument De Beer (Vogeleiland De Beer) eertijds gelegen tegenover Hoek van Holland op het eiland Rozenburg. De stichting verzoekt een ieder om oude gegevens omtrent natuur en landschap, excursieverslagen, jaarverslagen, foto's en dergelijke ter beschikking te stellen. U gelieve deze te zenden aan onderstaand adres.

■ Stichting Ornithologisch Station Voorne, postbus 305, 3233 ZG Oostvoorne.

Landelijk Informatiepunt Natuur- en Milieu-Educatie

Het landelijk Informatiepunt Natuur- en Milieu-Educatie is een samenwerkingsverband van Vereniging Milieudefensie en IVN Vereniging voor natuur- en milieu-educatie. Natuur- en Milieu-Educatie is het specialisme van beide organisaties. In twee bibliotheken biedt het Informatiepunt een compleet overzicht van natuur- en milieu-educatief les- en cursusmateriaal, vele videobanden en diaseries, en tal van boeken, rapporten en tijdschriften over allerlei natuur- en milieu-onderwerpen. Met de inbreng milieu en actie van Milieudefensie en natuur en educatie van het IVN is het Informatiepunt een veelzijdige en onuitputtelijke informatiebron voor iedereen die betrokken is bij natuur- en milieu-educatie. Medewerkers van het Informatiepunt kunnen u snel en deskundig adviseren over geschikt lesmateriaal, de actuele gegevens over een be-

paald milieu-onderwerp of de juiste organisatie voor praktische ondersteuning. De bibliotheek van Milieudefensie, Damrak 26, 1012 LJ Amsterdam, is op vrijdag tijdens kantooruren geopend en de overige dagen op afspraak ((020) 620 64 01). De bibliotheek van het IVN, Plantage Middenlaan 2c, 1018 DD Amsterdam is van maandag tot en met vrijdag tussen 10.00 en 17.00 uur geopend ((020) 622 81 15).

Vanaf 15 mei 1996 is de databank van het Landelijk Informatiepunt Natuur- en Milieu-Educatie, on-line te bereiken. Hierdoor komen ruim 29.000 titels, eenvoudig onder handbereik voor iedereen die in het bezit is van een computer en een modem. Een abonnement op de on-line voorziening kost f 95,- per jaar. Het eenmalige inschrijfgeld is f 25,-. Abonnees kunnen per maand 5 uur gratis van het bestand gebruik maken, daarboven wordt f 0,50 per minuut computertijd in rekening gebracht. De eerste maand is gratis. Abonnees worden ondersteund door een helpdesk. Wie meer informatie wil kan schrijven, bellen of faxen naar het IVN, Klaran Visscher, postbus 20123, 1000 HC Amsterdam, (020) 622 81 15, fax (020) 626 60 91. Visscher@IVN.nl (e-mail).

Bescherming van vogels gaat voor!

Europese rechters vinden dat vogels voorrang hebben op economische belangen.

De belangen van vogels en mensen kunnen in een en het zelfde gebied nogal eens conflicteren en het in overeenstemming brengen van de respectieve belangen gaat niet altijd zonder slag of stoot. In de Europese Unie zijn in het wild levende trek- en standvogels in twee richtlijnen beschermd. De ene richtlijn, van 1979, voorziet in Speciaal Beschermde Gebieden (SBG's) voor vogels en de andere, van 1992, consolideert het behoud van de natuurlijke habitats van de wilde soorten. Volgens de Europese rechters mogen de vijftien EG-landen bij de begrenzing van de speciaal beschermde gebieden geen rekening houden met economische belangen, ook al zouden deze vanwege een 'groot algemeen belang' de goedkeuring kunnen rechtvaardigen van een project dat een verkleining van de oppervlakte van een SBG tot gevolg heeft.

Naar aanleiding van een geschil tussen de Britse minister van Milieu en de Britse vogelbescherming, 'Royal Society for the Protection of Birds' (RSPB), heeft het Britse Hogerhuis het Europese Hof van Justitie verzocht zich over deze kwestie te buigen. Het draait allemaal om de begrenzing van het SBG van het mondingsgebied en de moeraslanden van Medway aan de noordkust van Kent in Zuidoost-Engeland. De minister heeft namelijk besloten om een oppervlakte van zo'n 22 hectare aan dit SBG te onttrekken om een uitbreiding van de handelshaven van Sheerness tot stand te kunnen brengen. Een en ander om werkgelegenheid te creëren in een gebied waar de werkloosheid groot is. Die bewuste oppervlakte is voor een havenuitbreiding de enig denkbare mogelijkheid.

De RSPB heeft voor de rechtbank een nietigverklaring van het ministerieel besluit geëist. Deze

werd niet alleen in eerste aanleg, maar ook na hoger beroep afgewezen. Uiteindelijk maakte de RSPB de zaak aanhangig bij het hoogste gerechtshof, het Hogerhuis, dat op zijn beurt het Europese Hof van Justitie heeft verzocht een interpretatie te geven van de Europese 'wet' op dit punt.

De Europese rechters hebben in dit stadium de vogelbescherming dus in het gelijk gesteld. Deze uitspraak echter ten spijt zullen noch in de moeraslanden van Medway, noch in andere regio's, de conflicterende belangen van milieu en economie uit de wereld zijn geholpen.

Bron: Eurofocus 27/96 (29 juli - 5 augustus 1996): 5.

Sluiting van jacht op 8 niet-schadelijke trekvogels

Met ingang van het nieuwe jachtseizoen is de jacht verboden op acht niet-schadelijke trekvogelsoorten. Het gaat om de volgende soorten: de Houtsnip, de Watersnip, de Wintertaling, de Pijlstaart, de Slobeend, de Kuifeend, de Toppereend en de Tafelend. Daarnaast wordt de jacht verboden op watervogels binnen 200 meter van plaatsen waar regelmatig lokvoer wordt verstrekt.

Het jachtseizoen begint voor enkele van de betrokken soorten op 18 augustus, voor de andere op 1 september.

Het jachtverbod op de genoemde acht soorten heeft de minister al eerder toegezegd aan de Tweede Kamer. Het verbod op de jacht rondom voederplaatsen stond reeds aangekondigd in de memorie van antwoord op de Flora- en Faunawet, die onlangs naar de Tweede Kamer is gestuurd.

Zo helder als bronwater

De Europese Commissie neemt een actieprogramma aan voor de bescherming en het beheer van het grondwater.

Meer dan 65% van het drinkwater in de Europese Unie is afkomstig van onderaardse bronnen. De bovenmatige exploitatie van deze bronnen is een wijd verbreid fenomeen dat steeds grotere vormen aanneemt: tussen 1970 en 1985 is de onttrekking van dit water met 35% gestegen. De Europese Commissie heeft de lidstaten recentelijk dan ook voorgesteld voor het jaar 2000 nationale actieprogramma's uit te voeren die een verbetering van het grondwaterbeheer tot doel hebben.

Dat heeft mevrouw Ritt Bjerregaard, Eurocommissaris voor Milieu, onlangs bekendgemaakt bij de aanbidding van het door de Europese Commissie aangenomen actieprogramma voor de bescherming en het beheer van het grondwater. *'Dit programma', aldus de Eurocommissaris, 'is belangrijk omdat het de komende jaren het recht van de Europeanen op drinkwatervoorziening veilig stelt.'*

Het is geen toeval dat het accent zowel op uitputting als op vervuiling is gelegd: deze vormen immers beide een bedreiging van het kostbaarste water dat er bestaat. De nationale programma's zullen dan ook een inventarisering en kartering

van de grondwaterbronnen inhouden. Verder zullen de voor de verontreiniging verantwoordelijke bronnen - steden, industrie of landbouw - worden opgespoord. Ze zullen zich concentreren op de ruimtelijke ordening en de betekenis van de bescherming van het grondwater, door de zones te identificeren waar het water van cruciale betekenis is of in het bijzonder wordt bedreigd. Ook de bestrijding van de vervuiling moet worden geïntensiveerd, met name door een beter toezicht dat bij tekenen van verslechtering een vroegtijdige opsporing mogelijk maakt.

Het jaar 2000 wordt beschouwd als de absolute deadline om het programma te integreren in het nationale beleid, maar een werkelijk duurzaam beheer van het grondwater vereist inspanningen en acties die veel verder reiken dan die datum.

Bron: Eurofocus 26/96 (22 - 29 juli 1996): 6.

Grauwe Klauwier blijkt graadmeter voor natuurherstel

De achteruitgang van grotere insectesoorten in Nederland blijkt een oorzaak te zijn voor de afname van de Grauwe Klauwier. Alleen het hoogveenlandschap het Bargerveen, een natuurreservaat van Staatsbosbeheer, is een uitzondering op het kwijnende bestaan van deze soort. Herstelmaatregelen van dit natuurgebied blijken een positieve uitwerking te hebben op het insecteleven en de stand van de Grauwe Klauwier. Onderzoekers van het DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO) werken mee aan het Grauwe-Klauwierproject om de ontwikkeling van de insectenwereld in de verschillende hoogveenlandschappen op een rij te zetten.

Het voedsel van deze vogel bestaat vooral uit grote insecten zoals kevers, hommels, libellen en vlinders. Vroeger kwam de soort voor in bijna alle structuurrijke en open landschappen. Hierbij kun je denken aan duinen, heiden, kleinschalige cultuurlandschappen, uiterwaarden en randgebieden van hoogvenen. Het aantal Grauwe Klauwieren is schrikbarend afgenomen van 15.000 paren rond de eeuwwisseling naar nog maar tweehonderd paren in 1995.

Zogenaamde hoogveenregeneratieprojecten laten zien dat herstelmaatregelen gericht op het vasthouden van regenwater een gunstige invloed heeft op de dierenwereld. Wat de gevolgen voor het hoogveen zelf zijn, zal het overlevingsplan Bos en Natuur moeten uitwijzen. De toename van de Grauwe Klauwier, als gevolg van de uitzonderlijke ontwikkeling van de insectenwereld in het Bargerveen, is een goed voorbeeld van natuurherstel.

Toch blijken soortgelijke herstelmaatregelen niet op alle venen de zelfde uitwerking te hebben. Acht doctoraalstudenten aan de Katholieke Universiteit Nijmegen gaan in samenwerking met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten daarom in het kader van het Grauwe-Klauwierproject in verschillende gebieden de soorten en aantallen insecten volgen. In het Bargerveen, Fochtelooërveen, Haaksbergerveen en De Peel worden de verschillen in de insectenwereld vastgelegd. Maar ook het plantendek, de structuur van het

landschap, beheer en genomen herstelmaatregelen worden beschreven en de kwaliteit van water en bodem wordt geanalyseerd. Ontwikkeling van deze kennis is erg belangrijk, omdat er nog weinig bekend is over de herstel mogelijkheden van de insectenwereld. Het uiteindelijke doel van het onderzoek is om maatregelen te ontwikkelen die zowel moeten leiden tot herstel van soortenrijke vegetaties als de oorspronkelijke insectenfauna. Het project Grauwe Klauwier zal hiervoor de nodige informatie opleveren. Inmiddels heeft het Prins Bernhard Fonds middelen beschikbaar gesteld aan de Stichting Bergerveen voor de leiding van het Grauwe-Klauwierproject. De afdeling Dierecologie van IBN-DLO speelt hierin een belangrijke rol.

Bron: DLO-Info 3 (3): 6-7 (1996).

Winterkoning op jacht

De afgelopen winter duurde lang. Toen het eerste groen voorzichtig begon te ontluiken, viel mij de jachtwijze van een vrouwelijke Winterkoning op. Ze inspecteerde stelselmatig de onefenheden van de bodem en zocht tussen de wortels, stenen, oude bladeren en opkomende planten. De voedseljacht vond op een speciale manier plaats.

Zodra ze een holletje of anderssoortige schuilplaats van prooidieren had gevonden, fixeerte ze zich. Haar lijf werd star, de ogen en snavel gericht op de plek. Daarna begon ze met haar staart te waaieren. In mijn tot beschikking staande literatuur staat niets vermeld over deze foeraartechniek van de Winterkoning. De Winterkoning is een 'spinnenjager' (hoewel er ook andere prooien op zijn menu staan). Ik interpreteer het op- en neergaan met de staart als een jachtwijze. Spinnen en andere jagende insecten reageren op bewegende beelden. Een reagerende spin zou op die manier rechtstreeks 'in de snavel lopen'. Het is ook mogelijk dat er gedrag volgt op het ontstaan van een luchtstroompje als gevolg van het 'waaieren'. Het jachtresultaat zou dan hetzelfde kunnen zijn.

Mijn vraag, zijn er lezers die dit gedrag ook hebben gezien? Bij de redactie zijn uw ervaringen en opvattingen van harte welkom.

Pierre Maréchal.

Sterke toename van overlast en schade door de Eikeprocessierups in Zuid-Nederland

Symposium in Provinciehuis over aanpak overlast en schade

De Provincie Noord-Brabant organiseerde op 24 april 1996 samen met de Inspectie van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne een symposium over de aanpak van de overlast en schade van de Eikeprocessierups. De verwachting voor het voorjaar en de zomer van 1996 is dat deze overlast en schade in Zuid-Nederland sterk zal toenemen.

Het symposium vond plaats in het Provinciehuis en was bedoeld voor alle betrokkenen in de regio's Zuidoost-Brabant, de Kempen, Midden-Brabant en Noord-Limburg. Op deze bijeen-

komst, waarvoor gemeentebesturen, groenbeheerders, GGD's, terreinbeheerders, boseigenaren, etc. waren uitgenodigd, werd uitgebreid ingegaan op de biologische en gezondheidsaspecten van de Eikeprocessierups. Tevens werd informatie verschafte over de mogelijk te hanteren beheersmethoden bij de bestrijding van de overlast van deze rups.

In de genoemde regio's zorgt de Eikeprocessierups (*Thaumetopoea processionea*), de laatste vijf jaar in toenemende mate voor overlast voor mens en dier. De rups komt veel voor op eikebomen langs wegen, in erfbeplantingen, op campings, in parken en op landgoederen in bosrijke omgeving en dergelijke. Eventuele kaalvraat vermindert de vitaliteit van de bomen en leidt soms tot vroegtijdige sterfte van volwassen bomen. Daarnaast bezorgt de rups in de maanden mei tot en met augustus ook de omgeving overlast en hinder.

Het lichaam van de rups die zich te zamen met duizenden nestelt in een spinsel in de eikeboom, is bedekt met lange witachtige haren. Naast deze haren komen bij een volwassen rups ook nog duizenden brandharen voor. De brandharen kunnen bij contact met mens en dier zorgen voor ernstige hinder. Bij de mensen ontstaat heftige irritatie van huid en slijmvliezen, hetgeen gepaard gaat met roodheid en jeuk. In een enkel geval kunnen ernstige ontstekingsverschijnselen optreden. De brandharen blijven over een lange periode gevaarlijk en worden makkelijk door de wind verspreid.

De Plantenziektenkundige Dienst heeft de laatste jaren een methode ontwikkeld om de overlast door de Eikeprocessierups te beheersen. Dit heeft niet kunnen voorkomen dat de populatie rupsen zich verder verspreidt. De verwachting voor de lente en de zomer van 1996 was dan ook dat, mede op basis van veldwaarnemingen, de overlast en schade nog verder zullen toenemen. Om te voorkomen dat beheerders van openbaar groen op grote schaal allerlei gewasbeschermingsmiddelen gaan gebruiken om de overlast te bestrijden, is een gerichte aanpassing van het indertijd gegeven beheersadvies noodzakelijk. Op het symposium in het Provinciehuis wordt daarom informatie gegeven over een effectieve en efficiënte aanpak van de overlast door de Eikeprocessierups.

Start Campagne

'Nederland voor de Europese natuur'

Ruim twintig Nederlandse organisaties en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn op 11 juli 1996 de tweejarige Campagne 'Nederland voor de Europese natuur' gestart door de intentieverklaring te ondertekenen. De campagne is gericht op een voortvarende start van de uitvoering van de Europese Strategie voor bescherming van biologische diversiteit en landschappen. In het bijzonder gaat het om het ontwikkelen van een Europees Ecologisch Netwerk van beschermde gebieden, EECONET.

Het gaat in de campagne om de resultaten. De ondertekenaars vormen samen, ieder vanuit zijn of haar betrokkenheid bij natuurbescherming in

Europa, een potentieel aan mogelijkheden voor acties.

Voor vier thema's worden in de komende twee jaar acties gestart.

Deze thema's zijn:

- bijdragen aan de ontwikkeling van een Europees Ecologisch Netwerk van beschermde natuurgebieden,
- het versterken van het EECONET Action Fund, een fonds voor urgente maatregelen ter bescherming van natuurgebieden in Midden- en Oost-Europa,
- het versterken van algemeen beheer van natuurterreinen in Midden- en Oost-Europa, en
- het bevorderen van de betrokkenheid van overheden, maatschappelijke belangengroepen, bedrijfsleven en individuele burgers bij natuurbescherming in Europa.

De kracht van de campagne ligt in de samenwerking van organisaties. Er kan een voortvarende start worden gemaakt, omdat wordt voortgebouwd op bestaande structuren en activiteiten. Kennis en activiteiten worden gebundeld en aangevuld.

INTENTIEVERKLARING:

Nederland voor de Europese natuur

Overwegingen

De ondertekenaars van deze verklaring hebben het volgende overwogen:

- De natuur kent geen grenzen. Ook de Nederlandse natuur maakt integraal deel uit van de Europese natuur. Gaat het slecht met de Europese natuur dan heeft ook de Nederlandse natuur te lijden, en vice versa.

- De toestand van de Europese natuur baart ernstig zorgen. Vele natuurlijke ecosystemen zijn geheel verdwenen of sterk aangetast. De Europese kustzone en de Alpen zijn de meest bedreigde ecosystemen van hun type in de wereld. Verscheidene dier- en plantesoorten worden bedreigd, waaronder soorten als Wolf, Monniksrob, Grote Trap en Zeeschildpad. Eeuwenoude cultuurlandschappen en -elementen verliezen hun waarde.

- 1995 was een cruciaal jaar voor de bescherming van natuur en landschap in Europa. Het was het Jaar van de Europese Natuurbescherming dat een stevige impuls gaf aan natuurbescherming vanuit een Pan-Europees perspectief. In oktober wordt de Pan-Europese Biologische en Landschapsdiversiteitsstrategie voorgelegd aan de Europese ministers voor het Leefmilieu, met een Actieplan voor de komende vijf jaar. Een essentiële actie is de realisering van een Pan-Europees Ecologisch Netwerk (EECONET) in tien jaar. Het in 1995 ingestelde EECONET Action Fund is een belangrijk instrument voor de veiligstelling van bedreigde en kwetsbare gebieden van het Ecologisch Netwerk.

In Oost- en Midden-Europa wordt meer en meer erkend dat deze regio economisch arm, maar qua natuur- en landschapswaarden rijk zijn. De begrijpelijke drang om korte termijn economische ontwikkelingen te stimuleren kan deze 'natuurlijke voorsprong' echter teniet doen, wat de

mogelijkheden van een duurzame ontwikkeling sterk zal beperken;

- 1995 bood kansen voor het in gang zetten van processen die wezenlijk kunnen bijdragen aan bescherming en herstel van de Europese natuur. Waren die kansen niet benut, dan zou het verval van de Europese natuur intensiveren. Dit zou ook zijn weerslag hebben op de Nederlandse natuur, en op de mogelijkheden van Nederland om van de Europese natuur te genieten. Dit benadrukt de gezamenlijke verantwoordelijkheid die wij hebben voor de Europese natuur; een verantwoordelijkheid van burger, particuliere organisaties, overheid, bedrijfsleven en onderzoekers;

- Intensieve samenwerking, van lokaal tot en met Pan-Europees niveau, is nodig om de uitdagingen het hoofd te bieden. In Nederland zijn veel organisaties actief betrokken bij de Europese natuurbescherming of facetten daarvan. Het grootste rendement van de Nederlandse inzet wordt bereikt waar acties in onderlinge afstemming en waar mogelijk in samenwerking worden ondernomen.

Afspraken

De ondertekenaars spreken het volgende af:

1. het intensiveren en verbreden van de samenwerking, het bundelen van krachten, en het waar mogelijk versterken van de materiële en/of financiële inspanningen voor de Europese natuur, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden, en met de intentie ideeën en voornemens zoveel mogelijk uit te wisselen;

2. het starten van de tweejarige campagne 'Nederland voor de Europese natuur', die zich met name zal richten op een voortvarende start van de uitvoering van de Pan-Europese Biologische en Landschapsdiversiteitsstrategie, in het bijzonder het Europees Ecologisch Netwerk. Daarbij gaat het vooral om het initiëren van uitvoeringsacties met betrekking tot:

- maatregelen en projecten die de ontwikkeling van een Pan-Europees Ecologisch Netwerk beogen, waaronder een snelle en adequate uitvoering van de EU-Habitatrichtlijn;

- versterking van het EECONET Action Fund voor urgente veiligstellingsmaatregelen van natuurgebieden in met name Oost- en Midden-Europa;

- versterking van natuurterreinbeheer in Oost- en Midden-Europa, onder meer via 'twinning's' en door het beschikbaar stellen van expertise en ervaring;

- bewustwording en participatie van burgers, overheden, particuliere organisaties en bedrijfsleven met betrekking tot de Europese natuur, in het bijzonder de Europese kustzone en het Alpeengebied als toeristische bestemmingen van veel Nederlanders.

De ondertekenaars zullen financieel en/of materieel of anderszins bijdragen aan één of meer van de genoemde acties op basis van concrete projectvoorstellen. Waar mogelijk wordt aangesloten bij lopende activiteiten en programma's.

3. het internationaal uitdragen van het motto 'samen sterk voor een gezonde Europese natuur', met name door het stimuleren van vergelijkbare

acties in andere Europese landen en het betrekken van in Nederland gesitueerde Europese natuur- en landschapsorganisaties, in het bijzonder European Habitats Forum, European Union for Coastal Conservation, European Centre for Nature Conservation, Eurosite en European Union for Historic Houses and Estates.

De campagne zal worden begeleid door vertegenwoordigers van de ondertekenaars en zal worden ondersteund door een klein secretariaat dat een noodzakelijk minimum aan activiteiten ontplooit om de campagne succesvol te laten zijn. Het secretariaat zal berusten bij de Werkgroep Europese Biologische Diversiteitsstrategie.

De ondertekenaars zullen via de hun ter beschikking staande mogelijkheden brede aandacht vragen voor de campagne.

Na afloop van de campagne zal een evaluatie van de samenwerking plaatsvinden, op basis waarvan zal worden bezien of de samenwerking, al dan niet in gewijzigde vorm, zal worden voortgezet.

De ondertekenaars hopen via deze verklaring het momentum van het Europese Natuurbeschermingsjaar 1995 te laten beklijven.

Gedeputeerde Staten Gelderland stemmen in met uitvoeringsprogramma De Gelderse Poort 1995-2010

Het college van Gedeputeerde Staten (GS) Gelderland heeft 20 augustus 1996 ingestemd met het uitvoeringsprogramma De Gelderse Poort 1995 - 2010. Daarmee is een belangrijke stap gezet in de uitvoering van duurzame natuurontwikkeling in het gebied De Gelderse Poort.

Het college van GS is van mening dat in beleidsontwikkeling en uitvoering afstemming met het gebied van groot belang is. Het uitvoeringsprogramma bevat activiteiten en maatregelen waarover overeenstemming bestaat met de streek. Het is de bedoeling dat organisaties en particulieren de visie op basis van vrijwilligheid uitvoeren. De provincie heeft daarbij een regisserende rol.

Instrumenten van de provincie om duurzame natuurontwikkeling te bereiken, zijn onder meer overleg met direct betrokkenen en het verstrekken van gerichte subsidies aan organisaties en particulieren.

Het uitvoeringsprogramma is de uitwerking van de ontwikkelingsvisie De Gelderse Poort die in het voorjaar van 1995 werd vastgesteld. In deze visie geven de provincie Gelderland en de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer hun gezamenlijke visie op duurzame natuurontwikkeling in De Gelderse Poort weer.

Het vastgestelde uitvoeringsprogramma bestaat alle activiteiten voor de ontwikkeling van De Gelderse Poort. Na verloop van tijd zal aan de hand van dit programma de voortgang van de uitvoering worden bekeken. Voor uitvoering kan een

beroep worden gedaan op door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij beschikbaar gestelde middelen voor Strategische Groen Projecten (SGP's).

Vogelobservatiehutten in Zeeland

De Stichting Het Zeeuwse Landschap bestaat dit jaar zestig jaar. Ter gelegenheid daarvan hebben de begunstigers een aardig boekje ontvangen 'Vogelobservatiehutten in Zeeland'. Het boekje geeft een overzicht van de bestaande vogelobservatie-voorzieningen en van de vogelsoorten die er in een bepaald jaargetijde worden verwacht. Zowel de doorgewinterde vogelaar als de geïnteresseerde leek kan het goed gebruiken als wegwijzer voor zijn vogeltochten.

Voorafgaand aan de beschrijving van elke hut is een kaartje opgenomen van de lokatie. Bovendien zijn vijf waarnemingskaarten opgenomen. Deze kaarten geven aan in welk jaargetijde daar welke vogelsoorten zijn te zien. Met een kruisje zijn de namen van de karakteristieke vogelsoorten aangegeven.

Het betreft de volgende beschreven observatieplaatsen: Slikken van de Heen, de Bruintjeskreek, Het Dijkwater, Rammegors, De Galgenpolder, Flauwers- en Weeversinlaag, Neeltje Jans, De Zeepeduinen, Inlaag Keihooft, Westkapelle, Grote Gat, Trektelpost Breskens en Nummer Een.

Bij vogelliefhebbers staat de Philipsdam bekend als 'de vogelboulevard'. In het verzoetende Krammer-Volkerak verblijven vaak duizenden watervogels in vele tientallen soorten. De oever biedt prima mogelijkheden om ze te observeren, maar faciliteiten ontbreken. Door daar een hut aan te leggen, snijdt het mes van twee kanten: verstoring van de vogels wordt vermeden en het publiek kan rustig en van dichtbij de vogels bekijken. De stichting vraagt bijdragen voor dit jubileumproject op girorekening 510 336 167 ten name van Stichting Het Zeeuwse Landschap, postbus 25, 4450 Heinkenszand, onder vermelding van 'Jubileumgift voor vogelobservatiehut aan de Philipsdam'.

Samenstelling en redactie: Chiel Jacobusse, Arnold van der Wees & Robbert Jan Swiers (eindredactie): Vogelobservatiehutten in Zeeland. 48 bladzijden, illustraties van Adri Karman, foto's van Chiel Jacobusse (1996). ISBN 90-71565-18-1. Uitg. Provincie Zeeland in samenwerking met Stichting Het Zeeuwse Landschap, Landgoed Landlust, postbus 25, 4450 AA Heinkenszand, (0113) 56 26 40.

Droogte en Oeverzwaluwen

David Bryant en Gareth Jones hebben de lichaamsmaten van Oeverzwaluwen in Centraal-Schotland gemeten. Zij kwamen tot de ontdekking dat droge of 'normale' perioden in de Afrikaanse winterkwartieren van invloed zijn op hun grootte. Individuen die na een droogteperiode op hun broedplaatsen arriveerden, bleken kleiner van formaat te zijn dan individuen die buiten het broedseizoen niet met droogte in hun winterkwartieren te maken hadden.

Bron: British Birds 88 (7): 338.